STANOWISKO ZWIĄZKU RZEMIOSŁA POLSKIEGO
w sprawie
STOSOWANIA ALTERNATYWNYCH METOD ROZWIĄZYWANIA SPORÓW W RELACJACH POMIĘDZY PRZEDSIĘBIORSTWAMI W UNII EUROPEJSKIEJ[1]

w ramach badania ankietowego realizowanego na zlecenie Komisji Europejskiej

Zbiorowa wypowiedź przedstawicieli Branży Motoryzacyjnej

WSTĘP

Związek Rzemiosła Polskiego (ZRP) jest ogólnopolską, społeczno-zawodową organizacją samorządu gospodarczego, działającą od 1933 roku. Od 2001 r. posiada status reprezentatywnej organizacji pracodawców. Reprezentuje sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Związek, jako członek Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych, opiniuje założenia i projekty aktów prawnych i programów dot. polityki publicznej. Zrzesza 26 izb rzemiosła i przedsiębiorczości działających na szczeblu województw, a poprzez izby lokalne cechy rzemiosł, wśród nich cechy branży spożywczej. Ponadto, kwestie branżowe omawiane są na forum Rady Branżowej Rzemiosła Polskiego, która jest ciałem opiniodawczo-doradczym Zarządu ZRP.

ZRP jest członkiem Europejskiej Unii Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw (UEAPME), dzięki czemu jest aktywny również na polu europejskiego dialogu społecznego.

W przygotowaniu stanowiska wzięli udział uczestnicy projektu „Branże w dialogu" - eksperci branżowi ds. europejskich z branży motoryzacyjnej oraz członkowie Ogólnopolskiej Komisji Branżowej Rzemiosł Motoryzacyjnych ZRP i przedstawiciele organizacji ze struktury Związku Rzemiosła Polskiego (Izby Rzemieślnicze).

Kontekst

Europejska Unia Rzemiosła Małych i Średnich Przedsiębiorstw (UEAPME) uczestniczy w badaniu realizowanym przez Ecorys – firmę konsultingową wykonującą zadanie zlecone przez Komisję Europejską (KE), dotyczące zbadania sytuacji w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej w zakresie rozwiązywania sporów między przedsiębiorstwami z wykorzystaniem tzw. alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR).

W odpowiedzi na zaproszenie UEAPME skierowane do organizacji członkowskich, Związek Rzemiosła Polskiego (ZRP) zdecydował przygotować stanowisko w przedmiotowej sprawie bazując na konsultacjach wewnętrznych z udziałem ekspertów branżowych ds. europejskich w projekcie "Branże w dialogu" oraz członków Ogólnopolskiej Komisji Rzemiosł Motoryzacyjnych działającej w strukturze organizacyjnej ZRP.

[1] Tłumaczenie kwestionariusza z j.angielskiego na j.polski wykonał Związek Rzemiosła Polskiego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Branże w dialogu".

Tło sytuacyjne

Komisja Europejska rozważa, czy przedsiębiorstwa, a szczególnie MŚP, potrzebują tańszych, szybszych i bardziej skutecznych metod rozwiązywania sporów z innymi przedsiębiorstwami niż te proponowane przez systemy sądownictwa w państwach członkowskich. Propozycje Komisji są obecnie przedmiotem dyskusji w Parlamencie Europejskim i Radzie.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 25 października 2011 r.[2] w sprawie alternatywnych metod rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych, handlowych i rodzinnych zawiera m.in. rozszerzone horyzontalne podejście do ADR w obszarze transakcji B2B (*business to business = w relacjach między przedsiębiorcami)*. To wzmocniło działania Komisji, by Instrument ADR B2B mógł stanowić uzupełnienie wniosków ustawodawczych dotyczących ADR i ODR w relacjach z klientem przyjętych przez Komisję 29 listopada 2011 r.[3]

1. Parlament Europejski jest zdania, że jakiekolwiek podejście Komisji Europejskiej do ADR powinno wykraczać poza spory konsumenckie i uwzględniać cywilne i handlowe transakcje między podmiotami gospodarczymi (B2B) – niezależnie od tego, czy transakcje te zachodzą między przedsiębiorstwami prywatnymi, czy publicznymi .

2. PE podkreśla, że należy określić wspólne warunki oraz zachować proceduralne gwarancje we wszystkich obszarach ADR.

3. Informowanie przedsiębiorców MŚP poświęcone alternatywnym metodom rozwiązywania sporów jest wspólnym obowiązkiem władz publicznych i organizacji ich reprezentujących oraz zaleca im, aby każde z osobna prowadziły na swoim szczeblu kampanie uświadamiające i projekty pilotażowe na ten temat.

4. PE uważa, że normy ADR powinny obejmować: przestrzeganie/zgodę na ADR; niezależność, przejrzystość, skuteczność, uczciwość, bezstronność i poufność; skutki w postaci ograniczeń i zaleceń; wykonalność ugód zawartych w drodze ADR; konsultacje ze stronami trzecimi;

[2] [Procedura : **2011/2117(INI)**] , Tekst przyjęty PE: P7_TA(2011)0449,
[3] RoadMap Alternative Dispute Resolution instrument for Business to Business (B2B) disputes

Główne przyczyny i bariery w korzystaniu z ADR[4] – Alternatywnych Metod Rozwiązywania sporów w sporach pomiędzy przedsiębiorstwami

W większości przypadków, relacje biznesowe pomiędzy przedsiębiorstwami podlegają postanowieniom zawartym w podpisanych przez nie umowach. Większość z tych umów zawiera konkretne zapisy (klauzule) dotyczące prawa właściwego i właściwości miejscowej sądu. Zapisy te, bardzo często, kierują spory wynikające z, lub odnoszące się do realizacji umowy, do rozwiązania przez konkretny sąd, czy trybunał arbitrażowy, lub też proponują innego rodzaju rozwiązanie, jak np. mediacje czy negocjacje. W przypadku wyniknięcia sporu, firmy mają umowny obowiązek przestrzegania takich zapisów.

Mając na uwadze powyższe, niniejsza część badania ma na celu ustalenie, w których branżach alternatywne metody rozwiązywania sporów pomiędzy przedsiębiorstwami są najczęściej wykorzystywane oraz z jakich przyczyn, a także określenie jakie są główne bariery uniemożliwiające rozwiązywanie sporów z wykorzystaniem ADR w Państwa kraju. Raporty Krajowe, który powstaną na bazie otrzymanych odpowiedzi mają również pokazać sposoby wyboru alternatywnej metody rozwiązywania sporów, w zależności czy ma to miejsce przed powstaniem sporu (zazwyczaj poprzez zawarcie odpowiedniego zapisu w treści umowy), czy też dopiero po jego ujawnieniu się.

Kwestionariusz przeznaczony jest zarówno dla organizacji msp jak i pojedynczych przedsiębiorców

1. Ogólne informacje na temat strony udzielającej odpowiedzi [5]

Organizacja /przedsiębiorstwo lub typ organizacji/ przedsiębiorstwa	**ZWIĄZEK RZEMIOSŁA POLSKIEGO ORGANIZACJA SAMORZĄDU GOSPODARCZEGO RZEMIOSŁA I MŚP; PARTNER SPOŁECZNY**
Branża	**(wypowiedź w imieniu branży motoryzacyjnej[6])**
Adres e-mail*	nza@zrp.pl, biuro@branzewdialogu.pl

[4] ADR = ang. Alternative Dispute Resolution, pl. Alternatywne Metody Rozwiązywania Sporów
[5] W polach oznaczonych gwiazdką informacje podaje się na zasadzie dobrowolności.
[6] - Mieczysław Pamuła, Ekspert branżowy ds. europejskich w projekcie „Branże w dialogu", przedsiębiorca, Mototechnika Bytom s.j., pamula@mototechnika.bytom.pl
- Magdalena Soboń, Ekspert branżowy ds. europejskich w projekcie „Branże w dialogu", przedsiębiorca, Car-Rys Serwis, carrys@op.pl
- Aneta Dziewanowska, Ekspert branżowy ds. europejskich w projekcie „Branże w dialogu", Dyrektor Handlowy, ASODUCH Fiat, a.dziewanowska@asoduch.pl
- Przedsiębiorca z obszaru działalności Izby Rzemieślniczej w Rzeszowie, izba.rze@interia.pl

1.1 Wykorzystanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów w sektorze przedsiębiorstw

1. W których sektorach w Państwa kraju najczęściej wykorzystywane są alternatywne metody rozwiązywania sporów pomiędzy przedsiębiorstwami? Proszę uszeregować pięć z następujących sektorów według częstotliwości korzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów (5 – najczęściej, 1 – najrzadziej):

Ocenić 5 sektorów				Sektory
			2	Sektory surowcowe / rolnictwo
				Sektor produkcji / towarów
				Usługi komunalne
5			5	Budownictwo
2			3	Handel
				Transport (wodny, drogowy, lotniczy)
3				Komunikacja
1				Usługi finansowe / ubezpieczenia
			1	Inne usługi dla biznesu / teleinformatyczne
				Rekreacja / turystyka
4			4	Handel detaliczny
				Naruszenia praw do znaku towarowego / własności przemysłowej
				Inne (proszę określić jakie)

Uwagi i źródła do informacji zawartych w tabeli powyżej:

Brak odpowiedzi, brak informacji w danym temacie.

1.2 Powody korzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów oraz powody, dla których przedsiębiorstwa nie godzą się na alternatywne metody rozwiązywania sporów PRZED wyniknięciem sporu (np. poprzez włączenie odpowiedniego zapisu do umowy).

2. Prosimy wybrać 5 najczęstszych POWODÓW, dla których, według Pani/Pana, firmy umieszczają zapisy o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów w umowach? Prosimy wybrać i uszeregować pięć najważniejszych powodów według hierarchii ważności (5 – najczęstszy, 1 – najrzadszy):

Wybrać i Ocenić 5 głównych powodów				Powody dla których firmy umieszczają zapisy o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów w umowach
				Za radą prawnika zatrudnionego w firmie na stałe
		5		Za radą prawnika zewnętrznego
4	X			Aby obniżyć koszty (koszty procesu > koszty ADR)
1	X	4		Aby zaoszczędzić czas (czas procesu > czas ADR)
3				Aby mieć więcej kontroli nad procesem rozwiązywania sporu
		3		Aby móc pośrednio lub bezpośrednio wybrać osobę odpowiedzialną za rozwiązanie sporu (np. arbitra, mediatora)
	X		1	Aby w szerszym zakresie uwzględnić interesy stron
		2		Aby mieć większy wpływ na wynik sporu
5	X	1	2	Aby zachować stosunki biznesowe
				Aby uniknąć procesu transgranicznego
2	X		3	Aby uniknąć precedensów prawnych
				Z nakazu sądu / obowiązku prawnego
			4	Jest to typowa praktyka w branży
			5	Taka jest polityka firmy
				Aby zachować poufność postępowania
				Inne...
				Inne...

3. Prosimy wybrać 5 najczęstszych BARIER, z powodu których, według Pani/Pana, firmy nie godzą się na alternatywne metody rozwiązywania sporów PRZED wyniknięciem sporu (np. poprzez włączenie odpowiedniego zapisu do umowy)? (5 – najczęściej, 1 – najrzadziej)

Ocenić 5 głównych powodów				Powody dla których firmy nie umieszczają zapisów o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów w umowach
			5	Obecnie stosowane wzory umów nie zawierają tego typu zapisów
				Zmiana umowy ogólnej byłaby zbyt skomplikowana, utrudnia to biurokracja (zwłaszcza w dużej organizacji)
				O metodach rozwiązywania sporów decydują prawnicy firmy, a oni preferują drogę sądową
				Prawnicy zewnętrzni doradzają drogę sądową, nie ADR
4		2		Decyzja może potencjalnie nie być wiążąca (np. w przypadku mediacji)
3				ADR nie trzymają się jasno określonych procedur prawnych
	1			Brak zaufania do neutralności arbitrów/mediatorów

5	2		2	Obawa, że ADR mogą być nadużywane przez silniejszego przeciwnika
1	3	5	1	Brak wiedzy o istnieniu usługodawców z zakresu ADR
	4	3	3	Brak doświadczenia dot. współpracy z usługodawcami ADR, wewnątrz danego przedsiębiorstwa
				Nieodpowiednia jakość usług ze strony usługodawców ADR
2		1	4	Potencjalne trudności z wyegzekwowaniem porozumień wynegocjowanych w ramach ADR (np. nieuznawanie wyroków arbitrażowych czy transgranicznych porozumień mediacyjnych)
	5	4		Brak wiedzy nt. ADR jako odpowiednich metod rozwiązywania sporów
				Inne...
				Inne...

4. Decyzję o skorzystaniu z alternatywnej metody rozwiązywania sporów można podjąć umieszczając tego typu zapis w umowie lub w okresie po podpisaniu umowy a przed wyniknięciem konfliktu, albo też już po jego wyniknięciu. Jak dzieje się Pani/Pana zdaniem najczęściej? Prosimy uszeregować moment podjęcia decyzji w skali od 1 do 4 (4 – najczęściej, 1 – najrzadziej):

Ocenić (od 1 do 4)				**Podjęcie decyzji o zastosowaniu ADR**
2	1	4	3	Na etapie przygotowywania tekstu umowy (włączenie zapisu do umowy)
3	2	1	2	Po podpisaniu umowy a przed wyniknięciem sporu (odrębna umowa lub zmiana umowy poprzez dopisanie odpowiedniej klauzuli)
4	3	1	1	Po wyniknięciu sporu (odrębna umowa)
1	4	1	4	ADR nie są rozważane na żadnym ze wspomnianych etapów

1.3 Powody korzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów oraz bariery, z powodu których przedsiębiorstwa nie godzą się na alternatywne metody rozwiązywania sporów PO wyniknięciu sporu.

5. Proszę wybrać 5 najczęstszych POWODÓW, dla których, według Pani/Pana, firmy dobrowolnie godzą się na alternatywne metody rozwiązywania sporów już po wyniknięciu sporu. Proszę uszeregować następujące pięć powodów pod względem hierarchii ważności (5 – najczęściej, 1 – najrzadziej):

Wybrać i Ocenić 5 głównych powodów				Powody dla których firmy godzą się na ADR już po wyniknięciu konfliktu
			5	Za radą prawnika zatrudnionego w firmie na stałe
	1	5		Za radą prawnika zewnętrznego
1	5	4	4	Aby obniżyć koszty (koszty procesu > koszty ADR)
	3	3		Aby zaoszczędzić czas (czas procesu > czas ADR)
			3	Aby mieć więcej kontroli nad procesem rozwiązywania sporu
2				Aby w szerszym zakresie uwzględnić interesy stron
				Aby zachować poufność postępowania
		2		Aby mieć większy wpływ na wynik sporu
5	4	1		Aby zachować stosunki biznesowe
				Aby uniknąć procesu transgranicznego
4	2		2	Aby uniknąć precedensów prawnych
			1	Z nakazu sądu / obowiązku prawnego
3				Jest to typowa praktyka w branży
				Taka jest polityka firmy
				Aby móc pośrednio lub bezpośrednio wybrać osobę odpowiedzialną za rozwiązanie sporu (np. arbitra, mediatora)
				Inne...
				Inne...

6. Proszę wybrać 5 najczęstszych BARIER, z powodu których, według Pani/Pana, firmy dobrowolnie nie godzą się na alternatywne metody rozwiązywania sporów już po wyniknięciu sporu (w sytuacji braku tego typu klauzuli w umowie lub odpowiedniego zapisu prawnego/decyzji sądu).

Wybrać i Ocenić 5 głównych powodów				Powody dla których firmy nie godzą się na ADR już po wyniknięciu konfliktu
5		5	1	Z powodu eskalacji konfliktu, braku zaufania i barier w komunikacji; już jest za późno, aby cokolwiek uzgodnić
4				O metodach rozwiązywania sporów decydują prawnicy firmy, a oni preferują drogę sądową
1	X			O metodach rozwiązywania sporów decydują prawnicy zewnętrzni, a oni preferują drogę sądową
3	X	2		Brak zaufania do neutralności arbitrów/mediatorów
2	X	1	4	Niechęć ze strony przeciwnika w sporze

	X	4	5	Brak wiedzy o istnieniu usługodawców z zakresu ADR
	X	3	3	Brak doświadczenia firmy w pracy z usługodawcami ADR
			2	Nieodpowiednia jakość usług ze strony usługodawców ADR
				Inne...

Alternatywnie:

2. Wykaz przeprowadzonych wywiadów

7. Proszę wymienić osoby lub organizacje z Pani/Pana sieci, które mają doświadczenie w zakresie alternatywnych metod rozwiązywania sporów pomiędzy przedsiębiorstwami i byłyby zainteresowane udostępnieniem dalszych informacji na ten temat.

Imię i nazwisko / nazwa	Rola	Podmiot
Mieczysław Pamuła	przedsiębiorca	Mototechnika Bytom

Alternatywnie:

3. Wykaz danych pośrednich wykorzystanych w procesie tworzenia profilu kraju

8. Proszę wskazać tytuł i datę publikacji lub ankiet, które według Pani/Pana wiedzy zawierają przydatne dane na temat:

1 Problemów napotykanych podczas korzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów pomiędzy przedsiębiorstwami,
2 Kosztów i oszczędności związanych z alternatywnymi metodami rozwiązywania sporów po stronie przedsiębiorstw z nich korzystających, usługodawców z tej dziedziny, a także państwa,
3 Przeciętnego czasu trwania procesu sądowego w sektorze przedsiębiorstw.

UWAGI i PROPOZYCJE
DORADCY ZWIĄZKU RZEMIOSŁA POLSKIEGO W PROJEKCIE "BRANŻE W DIALOGU":

1) Pozasądowe procedury dochodzenia sporów w obszarze B2C i B2B nie zostały stworzone by zastępować procedury stosowane przez państwowy wymiar sprawiedliwości. Stanowią dla nich dobrowolną, odformalizowaną, zdecydowanie mniej kosztowną alternatywę, mającą ułatwić i przybliżyć słabszym uczestnikom rynku, jakimi są choćby MŚP, dostęp do sądu i do dochodzenia naruszonych przez przedsiębiorców praw.

2) Korzystanie z ADR nie może pozbawiać przedsiębiorcy czy konsumenta prawa do wniesienia sprawy do sądu państwowego w przypadku, gdy nie jest on zadowolony z polubownego zakończenia sprawy.

3) Powinno się wnioskować o poszanowaniu realiów lokalnych; każde państwo potrzebuje pewnego marginesu swobody decyzji co do tego, jak najlepiej doprowadzić do pełnego objęcia jego terytorium zakresem działania ADR w obszarze gospodarczym i cywilnym.

4) Nowe rozwiązanie legislacyjne UE powinno dawać możliwość stworzenia „uzupełniającego" podmiotu ADR zajmującego się tymi rodzajami sporów umownych, których nie obejmuje żaden z istniejących już mechanizmów, w tym ADR dla podmiotów branżowych(rozpatrują spory tylko w jednej branży), natomiast inne przyjmują sprawy z dowolnej branży.

5) Utrzymać zachowanie dobrowolności stosowania ADR. (W przypadku 64% podmiotów ADR w UE - udział przedsiębiorstw jest dobrowolny.)[7]

6) W ramach nowych rozwiązań UE w przedmiocie ADR B2B - możliwość rozbudowy sieci ECC-net[8] o funkcje informacyjne i konsultacyjne dla przedsiębiorców, zwłaszcza w sprawach transgranicznych. (W prosty sposób uzyskać dostęp do informacji o pozasądowych procedurach rozwiązywania sporów w zakresie spraw ogólnych, biznesowych, finansowych i np. informacje o adresach instytucji zajmujących się skargami ponadgranicznymi, informacje o kosztach postępowania, językach w jakich sprawa będzie rozpatrywana i innych zasadach;

7) Istnieje potrzeba poprawy ogólnych informacji o prawach przedsiębiorców i ich dochodzeniu w sporach, a także szczegółowych informacji o systemach ADR, w tym również o ich istnieniu, funkcjonowaniu i umiejscowieniu; w ramach programów informacyjnych należy również zwracać uwagę na główne korzyści wyboru ADR, takie jak koszty, skuteczność i oszczędność czasu w porównaniu ze sporem sądowym; zainteresowana strona powinna w prosty sposób uzyskać dostęp do informacji o pozasądowych procedurach rozwiązywania sporów w zakresie usług w ujęciu ogólnym jak i danej branży, np. może uzyskać informacje o adresach instytucji zajmujących się skargami ponadgranicznymi, informacje o kosztach postępowania, językach w jakich sprawa będzie rozpatrywana i innych zasadach;

[7] http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/adr_study.pdf
[8] W Europie bez granic, przy rosnącej mobilności przedsiębiorstw i konsumentów niezbędna jest ogólnoeuropejska wymiana informacji i doradztwo. W celu szybkiego, taniego i skutecznego rozwiązywania **sporów transgranicznych** w państwach należących do Unii Europejskiej oraz w Norwegii i Islandii istnieją Europejskie Centra Konsumenckie (ECK) zrzeszone w jedną sieć ECC-Net.

8) Dobre funkcjonowanie ADR w całej Unii zwiększyłoby poczucie bezpieczeństwa przedsiębiorców i konsumentów na tyle, aby korzystali oni w pełni z możliwości, jakie oferuje im wspólny rynek pod względem szerszego wyboru i korzystniejszych cen.

9) Istnieje potrzeba gromadzenia wiedzy specjalistycznej o ADR i ODR, zachęcania i promować zasadę korzystania z ADR przez przedsiębiorców.

10) Wydaje się, że w celu popularyzacji instytucji ADR i zachęcania przedsiębiorców do powszechnego korzystania z tego alternatywnego sposobu rozstrzygania sporów konieczne jest współdziałanie organów państwowych wymiaru sprawiedliwości, sądów polubownych oraz przedstawicieli organizacji przedsiębiorców. Powinno się wykorzystać dotychczasowe dane statystycznych z korzyści płynących ze stosowania ADR w UE w obszarach B2B ale także B2C.